

Prohlášení 4. zasedání 35. synodu Českobratrské církve evangelické o vztahu k muslimům

Jako českobratrští evangelíci si uvědomujeme společnou odpovědnost všech lidí za život v míru, za spravedlnost a mravní hodnoty, za zachování stvoření. Považujeme za důležité, aby se všechny skupiny obyvatelstva mohly podílet na dialogu a hledání společných hodnot. Cílem tohoto textu je připomenout, co je dobré o islámu vědět, postavit se proti předsudkům vůči muslimům v české společnosti, vyjádřit svoji připravenost k dialogu s muslimy a přispět k pokojnému soužití.

Tímto prohlášením se obracíme na členy Českobratrské církve evangelické, aby se ve svých sborech a ve svém okolí setkávali s muslimy a přispívali k porozumění a pokojnému soužití. Obracíme se také na muslimské náboženské obce a jednotlivé muslimy žijící v České republice se zájmem o praktickou spolupráci. Se stejným apelem se obracíme na veřejnost, intelektuály, filozofy, umělce, novináře a politiky České republiky na všech úrovních.

1. Situace

Islám je po staletí součástí Evropy. Ve východní a jihovýchodní Evropě je i několik převážně muslimských společností. V západní Evropě vznikly během posledních desetiletí silné muslimské menšiny. Česká společnost poznala muslimy v rámci Rakouska-Uherska. Od šedesátých let 20. století až do současnosti přicházejí na studia na českých vysokých školách studenti z muslimských zemí a část z nich zde zůstává. Více muslimů přišlo do České republiky po válce v bývalé Jugoslávii. Další muslimové k nám přišli jako odborníci za prací, v rámci diplomatických služeb či v rámci přirozené migrace – nejen z tradičních muslimských zemí, ale také např. ze západní Evropy či ze Společenství nezávislých států. Je zde také skupina českých konvertitů k islámu.

Nechceme před přítomností islámu v České republice zavírat oči, naopak se pokoušíme přispět k vzájemnému poznání a dobrému soužití.

Mrzí nás přezíravost a odpor vůči muslimům, které jsou v naší společnosti přítomné. Považujeme za škodlivé, když populistická hnutí využívají přítomnosti přistěhovalců z muslimských zemí k rozdmýchávání strachu a obav. Stavíme se proti stereotypům,

líčícím muslimy jako náboženské fanatiky a teroristy. Stavíme se proti obrazu světa, ve kterém stojí různé kultury jako principiálně soupeřící a nepřátelské. Jsme součástí jednoho světa a na dobrém vztahu mezi křesťany a muslimy nám velmi záleží.

2. Obdoby a rozdíly

Křesťané a muslimové mají společné množství biblických a náboženských tradic. O řadě biblických postav se mluví i v Koránu. Stejně příběhy však často vyprávíme s různými důrazy.

Společné je vztahování se k textům, rozdíl je však v pojetí jejich autority. Podle islámské tradice prorok Muhammad převzal Korán přímo od Boha prostřednictvím anděla Gabriela, zatímco v Sunně jsou zaznamenány výroky a činy proroka, které sepsali jeho druhové po jeho smrti. Pro křesťany je Písmo Božím Slovem prostřednictvím svědků víry.

Často se klade otázka, zda věříme v téhož Boha. Korán vychází z toho, že se jedná o téhož Boha.¹ Židovství, křesťanství a islám mají podobný přístup k Bohu jako výlučnému a jedinému, Stvořiteli a osobnímu Bohu, který k člověku mluví a volá jej k odpovědnosti. Společné je, že Boha nazýváme milosrdným a slitovným. Jako křesťané spatřujeme zvláštní a jedinečné vyjádření Boží povahy v sestoupení, utrpení a vzkříšení Ježíše Krista a v seslání Ducha svatého. Postava Ježíše je vysoce ctěna i v Koránu, je Božím poslem, obdařený duchem². Podle Koránu Ježíš sám není Bohem, pro islám je nepředstavitelné jeho Boží synovství³, cizí je i představa, že je Spasitelem a Vykupitelem. Význam Ježíše domýšlí křesťanství v trojičním učení, které je islámu cizí.

Bible i Korán pojmají člověka jako Boží stvoření, jehož počátek i cíl je vztažen k Bohu.⁴ Vidíme i některé rozdíly v pojetí člověka. Korán zejména nepojmenovává tak specificky lidskou hříšnost. Člověk se podle něj může svobodně rozhodovat, zvláště když mu v tom pomáhá Boží zjevení. Bible dosvědčuje jak zvláštní důstojnost člověka a jeho odpovědnost za stvoření, tak také lidskou sebezahleděnost, ze které se člověk neumí sám dostat. Bible s Koránem je zajedno také v tom, že Bůh nakonec ve své milosrdné spravedlnosti posoudí

---

¹ Súra 29, 46: „náš Bůh a váš Bůh jedno jsou“, překlad Ivan Hrbek, Odeon – Praha 1972. Alláh je obecné, nikoliv osobní označení.

² „podpořil jsem tě duchem svatým“, súra 5,110.

³ „není Boha důstojno, aby si bral syna nějakého“, súra 19, 35.

⁴ „vás pak stvořil z bytosti jediné, z níž potom udělal družku její“, súra 39, 5-6.

život člověka. Pro křesťany je Boží spravedlnost určována jeho milostí v Kristu, kterému je svěřen i soud.

Obě náboženství si zakládají na právu a spravedlnosti. Korán popisuje pravou cestu člověka obdobně jako etické tradice Starého zákona, najdeme v něm podobnosti s Desaterem.⁵ Tzv. „zlaté pravidlo“ nás zavazuje k tomu, abychom jednali s druhými tak, jak si přejeme, aby oni jednali s námi.⁶ Písmo nás učí pohostinnosti vůči cizincům. Evangelium nás učí milovat i nepřátele.⁷

3. Společné dějiny

Historie navazování i sporů mezi oběma náboženstvími je dlouhá. Západní Evropa se dostala do kontaktu s muslimy v prostoru Středomoří. Střední a jihovýchodní Evropa se setkávala s Osmanskou říší po úpadku křesťanské Byzance. Tato setkávání měla různou podobu: obchodu a kulturní výměny, kdy islám měl a má pozitivní vliv na evropskou kulturu, soužití v nábožensky promíšených oblastech – a také vojenských střetů. V povědomí jednotlivých národů panovaly představy o Turcích jako pohanech a barbarech⁸, na druhé straně se mnohé státy v úsilí o samostatnost uchýlovaly ke spojení s nimi.⁹

Křesťané věroučně dlouho považovali islám za křesťanskou herezi, podobnou jiným směrům popírajícím svatou Trojici. Teprve postupně dospívali k pohledu na islám jako na

---

⁵ „Rci: Pojd'te sem, abych vám sdělil to, co Pán váš vám zakázal! Nepřidružujte k Němu nic, buďte laskaví k rodičům, nezabíjejte z nedostatku děti své, vždyť jsme uštedřili nezbytné pro vás i pro ně...“ súra 6, 151-153.

⁶ „Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jedněte s nimi. v tom je celý Zákon i Proroci.“ Mt 7,12. Zlaté pravidlo se v Koránu sice přímo nevyskytuje, ale v teologické tradici islámu je řada učenců doporučuje.

⁷ „Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují...“, Mt 5,44-45. „Jestliže má tvůj nepřítel hlad, nasyt' ho, a má-li žízeň, dej mu pít... Nedej se přemoci zlem, ale přemáhej zlo dobrem.“, Ř 12,20-21. Podobný důraz na přemáhání zla dobrem najdeme v Koránu: „odplácej tím, co lepší je, a hle ten, mezi nímž a tebou bylo nepřátelství, se stane jakoby přítelem horoucím“, súra 41,34.

⁸ Je třeba poznamenat, že muslimové v pravém slova smyslu nemohou být považováni za pohany, neboť vyznávají jednoho Boha, ani nemohou být nazýváni barbary, protože ve středověku byli pro Evropu nositeli kultury.

⁹ Například čeští stavové roku 1620 přijali osmanskou delegaci a jednali o případné vojenské pomoci proti Habsburkům. I mnozí protestanté v Rakousku-Uhersku se uchýlovali pod ochranu Osmanů, kde zakoušeli větší toleranci.

samostatné náboženství. Vyznání z doby reformace zmiňují muslimy ve dvou souvislostech: za prvé v souvislosti učení o Bohu a o Trojici¹⁰, za druhé v souvislosti s učením o ospravedlnění pouhou vírou¹¹. Proroka Muhammada staví do jedné řady s katolíky, kteří popírají omilostnění pouhou věrou a spásu chápou v příčinné souvislosti s lidskými činy.

Vítáme obrat od střetů a nedůvěry k vzájemné úctě a dialogu. Katolická církev vyjádřila na II. Vatikánském koncilu, že „s úctou hledíme také na muslimy, kteří se klanějí jedinému Bohu, živému a o sobě jsoucím, milosrdnému a všemohoucím, stvořiteli nebe a země“.¹² Od roku 1967 se angažuje Světová rada církví v rozhovoru s islámem na světové úrovni za účasti muslimů.¹³ Rozvíjejí se další formy dialogu na různých úrovních a při různých mezináboženských setkáních.

Hlásíme se k dokumentu Charta Oecumenica z roku 2001, který se mj. staví za zintenzivnění setkávání křesťanů a muslimů a doporučuje rozhovory o víře v jediného Boha a objasňující chápání lidských práv. Obsahuje závazek, že „budeme k muslimům přistupovat s úctou a že se budeme spolu s muslimy podílet na společných záležitostech“.¹⁴ Doporučujeme dokument o bratrství mezi lidmi mezi katolickou církví a muslimy z roku 2019.¹⁵ Čerpáme z bohatství dialogu, který s muslimy pěstují jednotlivé evangelické církve, sdružené ve Společenství evangelických církví Evropy.¹⁶

¹⁰ Kniha svornosti, Kalich – Praha 2006, s. 52, zmiňuje „mohamedány“ vedle ariánů a dalších hnutí, neuznávajících božskou Trojici.

¹¹ Kniha svornosti, Kalich – Praha 2006, s. 203, zmiňuje Mohameda jako zastávce ospravedlnění skrze skutky.

¹² Nostra aetate (Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím, 28.10. 1965), citováno dle: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_cs.html.

¹³ Výsledkem rozhovorů jsou dokumenty: „Christians Meeting Muslims“ (1977) a „Striving Together in Dialogue. A Muslim-Christian Call to Reflection and Action“ (2000).

¹⁴ Charta Oecumenica, vydal Sekretariát ČBK, Praha 2001, s. 11.

¹⁵ Autory jsou papež František a velký imám Al-Azharu Ahmad At-Tajjib (je nejvyšším duchovním mešity a univerzity Al-Azhar v Káhiře a uznávanou autoritou sunnitského islámu). Dokument je pozváním pro všechny, kteří mají v srdci víru v Boha a víru v bratrství mezi lidmi. Chce pěstovat kulturu vzájemné úcty a dialogu. Vyslovuje se za dobré sousedské vztahy s muslimskými věřícími, otevřenost v rozhovoru a společné naslouchání Božímu poselství. - viz <https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=28926>

¹⁶ Protestant Perspectives on Religious Plurality in Europe, 2018. Standardním dílem, které připravila Spojená evangelická luterská církev v Německu, je „Was jeder vom Islam wissen muss“, 8. vydání 2011, im Auftrag des Amtes der VELKD, hg. von Martin Affolderbach u. Inken Wöhlbrand.

4. Soužití v otevřené společnosti

Vztahy mezi křesťany a muslimy zatěžuje dlouhá historie konfliktů. I v současnosti provází mnohdy vztah křesťanů a muslimů napětí a obavy. Důležité je pro nás vědomí, že nemůžeme všechny prohřešky na straně muslimů v průběhu dlouhých dějin vyčítat dnešním mírumilovným muslimům žijícím v naší republice, stejně tak jako ani my dnešní evangelíci nechceme přebírat odpovědnost za všechny prohřešky křesťanů spojené s křížovými výpravami, násilnou christianizací, kolonizací a misijní expanzí do třetího světa.

Je třeba si uvědomit rozrůzněnost islámu, který se prosadil v mnoha odlišných kulturách. I vztah státu a náboženství má v různých muslimských státech mnoho podob.

Je třeba vyjasňovat mnohé otázky spojené se soužitím kultur a náboženství:

1. V dějinách i v současnosti se setkáváme se zneužitím náboženství k násilí a útlaku. Společným problémem jsou nenávistné tendence, které se dnes objevují v různých podobách na obou stranách: na (post-)křesťanské jako pohrdání muslimy a na muslimské jako úsilí některých organizovaných skupin, které pod praporem islámu vyzývají k násilí. Vážíme si reprezentativních hlasů z muslimské strany, které se staví proti násilí ve jménu víry. Stavíme se proti tomu, aby náboženství podněcovalo k válce, nenávisným postojům, nepřátelství a extremismu.
2. Obě náboženství navazují na kulturní vzorce v konkrétních společnostech, týkající se manželství a vztahu mezi mužem a ženou.¹⁷ Navzdory rovnocennosti před Bohem ženám často přisuzují podřízenou roli ve společnosti. Nerovnost mezi pohlavími nemá být zaštiťována nábožensky.
3. Jako křesťané se zasazujeme o svobodu náboženství vzhledem pro všechny lidi, pro muslimy v České republice i pro křesťany v muslimských zemích. Ke svobodě patří právo veřejně vyznávat své náboženství. Stejně tak právo náboženství přijmout, změnit nebo opustit.

---

¹⁷ Například zahalování žen odpovídá dobrým mravům již v chápání předislámských kultur, stopy toho najdeme i v tvrzení apoštola Pavla z dopisu Korintským, aby se ženy modlily se zahalenou hlavou (1Kor 11,5). Zahalování samo o sobě nemusí být projevem útisku, jak se na Západě někdy domníváme, naopak je některými ženami vnímáno jako výraz jejich sebeúcty a hodnoty. Stavíme se za to, aby ženy nebyly nuceny ani k tomu být zahaleny, ani nezahaleny.

5. Setkání a dialog s muslimy

Chceme vstupovat do otevřeného rozhovoru s muslimy a pozorně jim naslouchat. Současně chceme jasně a srozumitelně vysvětlovat vlastní postoje. V rozhovoru s druhými lépe zjišťujeme, kdo jsme my sami i naši partneři. Dialog je projevem životnosti náboženských tradic.

Cílem dialogu je především vzájemné poznání a zvýšená vnímavost vůči druhému. Boží otevřenost pro člověka, která se projevila v Kristu, nás vede k druhým lidem. To je naše přesvědčení a nejhlubší důvod, proč jsme otevřeni pro setkání a proč v muslimech spatřujeme především své bližní. Na základě své tradice rozumíme tomuto pojmu tak, že bližními nejsou především ti, kdo nám jsou dáni na základě rodové či náboženské spřízněnosti, nýbrž že bližními se můžeme stát, když se někomu přiblížíme s otevřeností a ochotou pomoci.

Základní podobou dialogu je setkání a rozhovor v každodenním životě. Vidíme celou řadu příležitostí k porozumění a spolupráci v řešení problémů současné společnosti a společného soužití. Rozhovor je důležité vést i o etických otázkách (pojetí lidských práv, rovnost muže a ženy, rozlišení církve a státu, vymezení se proti násilí). Dialog může mít také podobu vzájemného pozvání, aby druzí byli jako hosté přítomni našich modliteb a my jejich. S vděčností tu chceme navazovat na konkrétní kroky, které v této oblasti s podporou povšechného sboru činí celocírkevní farář pro menšiny.

poslankyně a poslanci 4. zasedání 35. synodu Českobratrské církve evangelické

21. května 2022 ve Svitavách